

**Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
Коломийський інститут**

***МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ
ДО ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ
ДЛЯ АБІТУРІЄНТІВ КОЛОМИЙСЬКОГО ІНСТИТУТУ***

**Івано-Франківськ
2014**

УДК 811.161.2+821.161.2

ББК 81.2Ук+83.3(4Укр)

М-

Методичні рекомендації для підготовки до вступних випробувань з української мови і літератури для абітурієнтів Коломийського інституту: навчально-методичний посібник / Автори-укладачі: М.П. Ковальчук, Г.М. Волощук. – Івано-Франківськ: НАІР, 2014. – 48 с.

У посібнику вміщено обсяг навчального матеріалу, передбаченого навчальною програмою середніх загальноосвітніх закладів і необхідного для складання вступних випробувань з української мови і літератури як профільного та непрофільного конкурсного предмета.

Для учнів загальноосвітніх шкіл, абітурієнтів, учителів-філологів.

Методичні рекомендації розробили:

Ковальчук Михайло Петрович, кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології Коломийського інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;

Волощук Галина Михайлівна, кандидат філологічних наук, викладач кафедри філології Коломийського інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Рецензенти:

Бачкур Роман Омелянович, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;

Солецький Олександр Маркіянович, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Рекомендовано до друку вченою радою Коломийського інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № від)

З М І С Т

<i>ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА</i>	5
ЧАСТИНА I. УКРАЇНСЬКА МОВА	7
<i>Розділ I. Фонетика. Графіка. Орфоепія</i>	7
<i>Розділ II. Лексикологія. Фразеологія</i>	9
<i>Розділ III. Будова слова. Словотвір</i>	10
<i>Розділ IV. Морфологія</i>	11
4.1. Іменник.....	11
4.2. Прикметник.....	13
4.3. Числівник.....	14
4.4. Займенник.....	15
4.5. Дієслово.....	16
4.6. Прислівник.....	19
4.7. Службові частини мови. Вигук.....	20
<i>Розділ V. Синтаксис</i>	22
5.1. Словосполучення.....	22
5.2. Речення.....	22
5.2.1. Граматична класифікація речень.....	22
5.2.2. Просте двоскладне речення.....	24
5.2.3. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні.....	24
5.2.4. Односкладні речення.....	25
5.2.5. Речення з однорідними членами.....	26
5.2.6. Речення з відокремленими членами.....	26

5.2.7. Звертання. Вставні компоненти.....	27
5.2.8. Складне речення.....	27
5.2.8.1. Складносурядні речення.....	27
5.2.8.2. Складнопідрядні речення.....	28
5.2.8.3. Безсполучникові складні речення.....	30
5.2.8.4. Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку.....	30
5.3. Способи відтворення чужого мовлення.....	31
<i>Розділ VI. Орфографія.....</i>	<i>32</i>
<i>Розділ VII. Стилїстика.....</i>	<i>34</i>
ЧАСТИНА II. УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА.....	35
<i>Розділ I. Усна народна творчість.....</i>	<i>35</i>
<i>Розділ II. Давня українська література.....</i>	<i>36</i>
<i>Розділ III. Література кінця XVIII – початку XX ст.....</i>	<i>37</i>
<i>Розділ IV. Література XX ст.....</i>	<i>39</i>
<i>Розділ V. Твори українських письменників-емігрантів.....</i>	<i>41</i>
<i>Розділ VI. Сучасний літературний процес.....</i>	<i>42</i>
ЧАСТИНА III. ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ.....	43
<i>Розділ I. Розвиток мовлення.....</i>	<i>43</i>
<i>Розділ II. Написання твору-роздуму.....</i>	<i>43</i>
ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ.....	45

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У системі підготовки абітурієнтів до вступу на навчання у вищих навчальних закладах України серед конкурсних предметів важливе місце займає українська мова і література. Відповідно до правил прийому ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», вступне випробування з української мови і літератури є обов'язковим для вступу на всі напрями підготовки на основі повної загальної середньої освіти. До вступних випробувань з української мови і літератури належать зовнішнє незалежне тестування при Українському центрі оцінювання якості освіти або вступні іспитах, які проводить вищий навчальний заклад.

Коломийський інститут ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» здійснює прийом на навчання за напрямами підготовки «Філологія (українська мова і література)», «Початкова освіта», «Фізичне виховання», «Психологія», «Історія», «Дизайн», «Облік і аудит». Українська мова і література є профільним конкурсним предметом для вступу на напрями підготовки «Філологія (українська мова і література)» та «Початкова освіта». Для вступу на напрями підготовки «Фізичне виховання», «Психологія», «Історія», «Дизайн», «Облік і аудит» українська мова і література є непрофільним конкурсним предметом.

Системне й ґрунтовне опрацювання будь-якої навчальної дисципліни передбачає насамперед засвоєння найважливіших її

положень. У пропонованому виданні вміщено перелік необхідних знань, умінь і навичок з української мови і літератури, які дадуть можливість учням-абітурієнтам ефективно підготуватись до складання вступних випробувань. У вигляді таблиці подано три рубрики: «Розділ, тема», «Теоретичні знання», «Практичні вміння та способи навчальної діяльності». У рубриці «Розділ, тема» вміщено перелік мовних та літературних тем, вивчення яких передбачено навчальними програмами середніх загальноосвітніх шкіл. У рубриці «Теоретичні знання» подано програмові вимоги до відповідних розділів з української мови і літератури. Їх засвоєння дасть можливість правильно й вичерпно відповісти на поставлені питання за відповідною темою, які стосуються мовних явищ та одиниць, історії й теорії літератури, розвитку зв'язного мовлення. Рубрика «Практичні вміння й навички» вміщує вимоги, необхідні для ефективного використання набутих теоретичних знань у практичному застосуванні, зокрема при здійсненні мовного аналізу, класифікації мовних явищ та одиниць, аналізу подій українського літературного процесу в різні історичні періоди, визначенні й застосуванні понять теорії літератури, при виконанні творчих завдань.

Пропонований посібник призначений для абітурієнтів вищих навчальних закладів на різні напрями підготовки, для яких українська мова і література є обов'язковим конкурсним предметом, а також учителів, студентів.

ЧАСТИНА І.
УКРАЇНСЬКА МОВА

Розділ, тема	Теоретичні знання	Практичні вміння та способи навчальної діяльності
<p>Розділ І. Фонетика. Графіка. Орфоепія</p>	<p>Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінки й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв <i>я, ю, є, ї, щ</i>. Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Упорядкування приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних.</p>	<p>Визначати в словах голосні, тверді і м'які, дзвінки й глухі приголосні, ненаголошені й наголошені голосні; визначати звукове значення букв у слові. Визначати місце букв в алфавіті, розташовувати слова за алфавітом; ділити слово на склади. Розпізнавати явища уподібнення приголосних звуків, спрощення в групах приголосних, основні випадки чергування го-</p>

	<p>Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування <i>у-в, і-й</i>. Відображення вимови голосних (наголошених і ненаголошених) через фонетичну транскрипцію. Відображення вимови приголосних звуків:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <i>[дж], [дз], [дз']</i>; 2) <i>[ж], [ч], [ш], [дж]</i>; 3) <i>груп приголосних (уподібнення, спрощення)</i>; 4) <i>м'яких приголосних</i>; 5) <i>подовжених приголосних</i>. <p>Вимова слів з апострофом.</p>	<p>лосних і приголосних звуків, чергування <i>у-в, і-й</i>. Визначати особливості вимови голосних і приголосних звуків; наголошувати слова відповідно до орфоепічних норм.</p>
--	---	--

<p>Розділ II. Лексикологія. Фразеологія</p>	<p>Лексикологія як учення про слово. Ознаки слова як мовної одиниці. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальноновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного й пасивного вживання. Застарілі й нові слова</p>	<p>Пояснювати лексичні значення слів; добирати до слів синоніми й антоніми та використовувати їх у мовленні; уживати слова в переносному значенні. Знаходити в тексті й доречно використовувати в мовленні вивчені групи слів; пояснювати значення фразеологізмів, приказок, прислів'їв, крилатих висловів, правильно й комунікативно доцільно використовувати їх у мовленні.</p>

	<p>(неологізми).</p> <p>Нейтральна й емоційно забарвлена лексика.</p> <p>Поняття про стійкі сполуки слів і вирази.</p> <p>Фразеологізми.</p> <p>Приказки, прислів'я, афоризми (відповідно до словника фразеологізмів за підручниками рівня «стандарт»).</p>	
<p>Розділ III.</p> <p>Будова слова.</p> <p>Словотвір</p>	<p>Будова слова. Основа слова й закінчення.</p> <p>Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення.</p> <p>Словотвір. Твірні основи при словотворенні.</p> <p>Основа похідна й непохідна. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний,</p>	<p>Відділяти закінчення слів від основи, членувати основу на значущі частини.</p> <p>Добирати спільнокореневі слова, слова з однаковими префіксами й суфіксами; розрізняти форми слова й спільнокореневі слова, правильно вживати їх у</p>

	<p>префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксальний (безафіксний), складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу. Основні способи творення іменників, прикметників, дієслів, прислівників. Складні слова. Способи їх творення. Сполучні голосні [o], [e] у складних словах.</p>	<p>мовленні; визначати спосіб творення слів.</p>
<p>Розділ IV. Морфологія. 4.1. Іменник</p>	<p>Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови. Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та</p>	<p>Розпізнавати іменники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, належність іменників до певної групи за</p>

	<p>загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Букви - а(-я), -у(-ю) в закінченнях іменників другої відміни. Творення форм кличного відмінка. Відмінювання</p>	<p>їхнім лексичним значенням, уживаністю в мовленні; визначати рід та число іменників. Правильно визначати приналежність іменників до першої, другої, третьої чи четвертої відмін; вміти визначати групу іменника. Правильно відмінювати іменники, відрізнати правильні форми іменників від помилкових; використовувати іменники в мовленні, послуговуючись їхніми виражальними можливостями.</p>
--	---	---

<p>4.2. Прикметник</p>	<p>іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові.</p> <p>Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Явища взаємопереходу прикметників з одного розряду в інший. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення(проста й складена форми). Зміни</p>	<p>Розпізнавати прикметники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль; розряди прикметників за значенням; ступені порівняння якісних прикметників, повні й короткі форми якісних прикметників; основні способи творення відносних і присвійних прикметників; відмінювання</p>
-------------------------------	---	--

<p>4.3. Числівник</p>	<p>приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи).</p> <p>Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою: прості й складені. Особливість сполучуваності числівників з іменниками. Типи відмінювання</p>	<p>прикметників; відрізнати правильні форми прикметників від помилкових.</p> <p>Розпізнавати числівники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди числівників за значенням, основні способи їх творення; визначати сполучуваність числівників з іменниками. Відрізнати правильні форми числівників від помилкових; добирати потрібні форми</p>
------------------------------	--	--

	<p>кількісних числівників:</p> <p>1) <i>один, одна</i></p> <p>2) <i>два, три, чотири;</i></p> <p>3) <i>від п'яти до двадцяти,</i></p> <p>4) <i>тридцять, п'ятдесят ...</i></p> <p>5) <i>вісімдесят;</i></p> <p>6) <i>сорок, дев'яносто, сто\</i></p> <p>7) <i>двісті – дев'ятсот;</i></p> <p>8) <i>нуль, тисяча, мільйон, мільярд;</i></p> <p>9) <i>збірні;</i></p> <p>10) <i>дробові.</i></p> <p>Порядкові числівники, особливості їх відмінювання.</p>	<p>числівників і використовувати їх у мовленні.</p>
<p>4.4. Займенник</p>	<p>Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність</p>	<p>Розпізнавати займенники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль,</p>

	<p>займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення неозначених і заперечних займенників.</p>	<p>розряди займенників за значенням, основні способи їх творення, відмінювання; відрізнити правильні форми займенників від помилкових, правильно добирати потрібні форми займенників і використовувати їх у мовленні.</p>
<p>4.5. Дієслово</p>	<p>Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на</p>	<p>Розпізнавати дієслова, особливі форми дієслова, безособові дієслова; визначати загальне значення дієслова, морфологічні ознаки, синтаксичну роль; визначати вид, перехідність та стан дієслова.</p>

	<p>-но, -то). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Поділ дієслів на перехідні та неперехідні. Активний, пасивний та зворотний стан дієслова.</p> <p>Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній.</p> <p>Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни.</p> <p>Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу).</p> <p>Родові та числові форми дієслів (минулого часу й</p>	<p>Розпізнавати часи й способи дієслів, дієвідміни, особливості словозміни кожної дієвідміни;</p> <p>використовувати один час і спосіб у значенні іншого; основні способи творення дієслів, зокрема видових форм, форм майбутнього часу, недоконаного виду, форм умовного та наказового способу дієслів; відрізнити правильні форми дієслів від помилкових.</p> <p>Розпізнавати дієприкметники (зокрема відрізнити їх від дієприслівників), визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки,</p>
--	---	--

	<p>умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу. Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на <i>-но, -то</i>. Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення,</p>	<p>синтаксичну роль, особливості творення, відмінювання; відрізнати правильні форми дієприкметників від помилкових; добирати й комунікативно доцільно використовувати дієприкметники та дієприкметникові звороти в мовленні, використовувати дієприкметники в мовленні. Розпізнавати дієприслівники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, основні способи їх творення; відрізнати правильні форми</p>
--	---	--

<p>4.6. Прислівник</p>	<p>морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот.</p> <p>Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і</p>	<p>дієприслівників від помилкових; правильно будувати речення з дієприслівниковими зворотами.</p> <p>Розпізнавати прислівники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди прислівників за значенням, ступені порівняння прислівників, основні способи творення прислівників; відрізнати правильні форми прислівників від помилкових; добирати й комунікативно доцільно</p>
-------------------------------	---	--

<p>4.7. Службові частини мови. Вигук</p>	<p>дієприкметників, прислівникового типу.</p> <p>Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника.</p> <p>Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові,</p>	<p>використовувати прислівники в мовленні.</p> <p>Розпізнавати прийменники, визначати їхні морфологічні ознаки, групи прийменників за походженням і за будовою; правильно й комунікативно доцільно використовувати форми прийменників у мовленні.</p> <p>Розпізнавати сполучники, визначати групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю, за вживанням і будовою; правильно й комунікативно доцільно</p>
---	---	---

	<p>причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені).</p> <p>Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні.</p> <p>Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків.</p> <p>Звуконаслідувальні слова.</p>	<p>використовувати сполучники в мовленні.</p> <p>Розпізнавати частки, визначати групи часток за значенням і вживанням; правильно, комунікативно доцільно використовувати частки в мовленні.</p> <p>Розпізнавати вигуки, визначати групи вигуків за походженням; правильно й комунікативно доцільно використовувати вигуки в мовленні.</p>

<p>Розділ V.</p> <p>Синтаксис.</p> <p>5.1.</p> <p>Словосполучення</p>	<p>Завдання синтаксису.</p> <p>Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені.</p>	<p>Розрізнити словосполучення й речення, сурядний і підрядний зв'язок між словами й реченнями; визначити головне й залежне слово в підрядному словосполученні; визначити поширені й непоширені словосполучення, типи словосполучень за способами вираження головного слова.</p>
<p>5.2. Речення</p> <p>5.2.1. Граматична класифікація речень</p>	<p>Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й</p>	<p>Розрізнити речення різних видів: за метою висловлювання, за емоційним забарвленням, за складом граматичної основи, за наявністю чи відсутністю другорядних членів, за</p>

	<p>спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання).</p>	<p>наявністю необхідних членів речення, за будовою, за наявністю чи відсутністю однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання.</p>
--	---	--

<p>5.2.2. Просте двоскладне речення</p>	<p>Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження.</p>	<p>Визначати структуру простого двоскладного речення, способи вираження підмета й присудка (простого й складеного), особливості узгодження присудка з підметом. Уміти правильно й комунікативно доцільно використовувати прості речення.</p>
<p>5.2.3. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні</p>	<p>Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот. Функції порівняльного</p>	<p>Розпізнавати види другорядних членів та їх типи й різновиди, визначати способи вираження означень, додатків, обставин, роль порівняльного звороту; правильно й комунікативно доцільно</p>

	<p>звороту в реченні (обставина способу дії, присудок).</p>	<p>використовувати виражальні можливості другорядних членів речення в мовленні; правильно розставляти розділові знаки при непоширеній прикладці, порівняльному звороті.</p>
<p>5.2.4. Односкладні речення</p>	<p>Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у</p>	<p>Розпізнавати типи односкладних речень, визначати особливості кожного з типів; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості односкладних речень у власному мовленні.</p>

	<p>формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень.</p>	
<p>5.2.5. Речення з однорідними членами</p>	<p>Однорідні члени речення. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Розділові знаки в реченні з однорідними членами.</p>	<p>Розпізнавати просте речення з однорідними членами; правильно розставляти розділові знаки в ньому.</p>
<p>5.2.6. Речення з відокремленими членами</p>	<p>Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки (непоширені й поширені). Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в реченні з відокремленими</p>	<p>Розпізнавати речення з, відокремленими членами (означеннями, прикладками, додатками, обставинами), зокрема уточнювальними; правильно розставляти розділові знаки в них.</p>

<p>5.2.7. Звертання. Вставні компоненти</p>	<p>членами.</p> <p>Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення.</p>	<p>Розпізнавати речення зі звертаннями, вставними словами, словосполученнями, реченнями; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості таких речень у мовленні; правильно розставляти розділові знаки в них.</p>
<p>5.2.7. Складне речення. 5.2.7.1. Складносурядні речення</p>	<p>Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) інтонація й сполучники або сполучні слова; 2) інтонація. <p>Типи складних речень</p>	<p>Розпізнавати складні речення різних типів, визначати їх структуру, види й засоби зв'язку між простими реченнями. Добирати й конструювати складні речення, що оптимально</p>

	<p>за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові.</p> <p>Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.</p> <p>Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення.</p>	<p>відповідають конкретній комунікативній меті.</p> <p>Правильно розставляти розділові знаки у складному реченні, будувати його структурну схему.</p> <p>Розпізнавати складносурядні речення, визначати смислові зв'язки між частинами складносурядного речення;</p> <p>комунікативно доцільно використовувати його виражальні можливості в мовленні.</p>
<p>5.2.7.2. Складнопідрядні речення</p>	<p>Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні</p>	<p>Розпізнавати складнопідрядні речення, визначати їх будову, зокрема</p>

	<p>сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові).</p> <p>Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) складнопідрядні речення з послідовною підрядністю; 2) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю; 3) складнопідрядні речення з неоднорідною підрядністю. 	<p>складнопідрядних речень з кількома підрядними, уміти відобразити її в схемі складнопідрядного речення; визначати основні види підрядних речень, типи складнопідрядних речень за характером зв'язку між частинами.</p> <p>Правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості складнопідрядних речень різних типів у процесі спілкування.</p>
--	---	--

<p>5.2.7.3. Безполучникові складні речення</p>	<p>Типи безполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями:</p> <p>1) з однорідними частинами-реченнями (рівноправними);</p> <p>2) з неоднорідними частинами (пояснюваною і пояснювальною).</p> <p>Розділові знаки в безполучниковому складному реченні.</p>	<p>Розпізнавати безполучникові складні речення; визначати смислові відношення між їхніми частинами – реченнями (однорідними й неоднорідними), особливості інтонації безполучникових складних речень.</p> <p>Правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості безполучникових складних речень у мовленні.</p>
<p>5.2.7.4. Складні речення з різ-</p>	<p>Речення зі сполучниковим сурядним та підрядним</p>	<p>Визначати структуру складних речень з різними видами</p>

<p>ними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку</p>	<p>зв'язком. Речення зі сполучниковим сурядним та безсполучниковим зв'язком. Речення зі сполучниковим підрядним та безсполучниковим зв'язком. Речення зі сполучниковим сурядним і підрядним та безсполучниковим зв'язком.</p>	<p>сполучникового й безсполучникового зв'язку; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості речень цього типу в мовленні.</p>
<p>5.3. Способи відтворення чужого мовлення</p>	<p>Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог.</p>	<p>Визначати в реченні з прямою мовою слова автора й пряму мову, речення з непрямою мовою; замінювати пряму мову непрямою; правильно й доцільно використовувати в тексті пряму мову й цитати; правильно вживати розділові</p>

		знаки в конструкціях із прямою мовою та діалозі.
Розділ VI. Орфографія	Правила вживання апострофа. Правила вживання м'якого знака. Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [e], [u], [o] в коренях слів. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Сполучення <i>йо, ьо</i> . Правопис префіксів і суфіксів. Позначення чергування приголосних звуків на письмі. Правопис великої	Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами, знаходити й виправляти орфографічні помилки на вивчені правила.

	<p>літери. Лапки у власних назвах. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів.</p> <p>Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ.</p> <p>Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис <i>н</i> та <i>nn</i> у прикметниках і дієприкметниках, <i>не</i> з різними частинами мови.</p> <p>Основні правила переносу слів з рядка в рядок.</p> <p>Особливості написання числівників та займенників. Написання окремо, разом та через дефіс сполучень прислівникового типу, прислівників, службових</p>	
--	--	--

	<p>частин мови та вигуків.</p> <p>Написання слів іншомовного походження.</p>	
<p>Розділ VII.</p> <p>Стилістика</p>	<p>Стилі мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їх основні ознаки, функції.</p>	<p>Розпізнавати стилі мовлення, визначати особливості кожного з них. Уміти користуватися різноманітними виражальними засобами української мови в процесі спілкування для оптимального досягнення мети спілкування.</p>

ЧАСТИНА II.
УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Розділ, тема	Знання	Практичні вміння та способи навчальної діяльності
<p>Розділ I. Усна народна творчість</p>	<p>Загальна характеристика календарно-обрядових, суспільно-побутових та родинно-побутових пісень.</p> <p>Пісні Марусі Чурай. «Віють вітри», «За світ встали козаченьки».</p> <p>Історичні пісні. «Ой Морозе, Морозенку», «Чи не той то Хміль».</p> <p>Тематика, образи, зміст народних дум і балад.</p> <p>«Дума про Марусю Богуславку». Балада «Бондарівна».</p>	<p>Аналізувати літературний твір чи його уривок.</p> <p>Розрізняти види і жанри усної творчості. Розрізняти і називати різновиди календарно-обрядових пісень.</p> <p>Аналізувати зміст, образи, настрої суспільно-побутових і родинно-побутових пісень. Визначати провідні мотиви історичних пісень, характеризувати образи героїв.</p>

		<p>Визначати тематику й художні особливості балад і дум, пісень Марусі Чурай.</p> <p>Виділяти у фольклорних творах анафори, рефрени, постійні епітети, персоніфікацію, символи, гіперболу, визначати їхню художню роль.</p>
<p>Розділ II.</p> <p>Давня українська література</p>	<p>«Повість минулих літ» (уривки про заснування Києва, про помсту княгині Ольги, про напад хозарів).</p> <p>«Слово про похід Ігорів».</p> <p>Григорій Сковорода. «De libertate», «Всякому місту – звичай і права», «Бджола та Шершень», афоризми.</p>	<p>Визначати місце і роль письменника в літературному процесі доби.</p> <p>Аналізувати літературний твір чи його уривок. Знати основні теоретико-літературні поняття: художній образ, прототип; тема, ідея, мотив художнього</p>

		<p>твору; проблематика та конфлікт у художньому творі; сюжет і композиція літературного твору; позасюжетні елементи. Знати та вміти визначати в літературному творі тропи: епітет, порівняння; метафору, алегорію, гіперболу; метонімію, оксиморон. Доба Відродження; Реформація в українській літературі. Знати характерні риси бароко.</p>
<p>Розділ III. Література кінця XVIII – початку XX ст.</p>	<p>Іван Котляревський. «Енеїда», «Наталка Полтавка». Г. Квітка-Основ'яненко.</p>	<p>Визначати місце і роль письменника в літературному процесі доби.</p>

	<p>«Маруся».</p> <p>Тарас Шевченко.</p> <p>«До Основ'яненка»,</p> <p>«Катерина»,</p> <p>«Гайдамаки», «Кавказ»,</p> <p>«Сон» («У всякого своя доля»), «І мертвим, і живим...», «Заповіт»,</p> <p>«Мені однаково».</p> <p>Пантелеймон Куліш.</p> <p>«Чорна рада».</p> <p>Марко Вовчок.</p> <p>«Максим Тримач».</p> <p>Іван Нечуй-Левицький.</p> <p>«Кайдашева сім'я».</p> <p>Іван Карпенко-Карий.</p> <p>«Хазяїн».</p> <p>Панас Мирний та Іван Білик.</p> <p>«Хіба ревуть воли, як ясла повні?»</p> <p>Іван Франко.</p> <p>«Гімн», «Чого являєшся мені у сні», «Мойсей».</p>	<p>Аналізувати літературний твір чи його уривок. Знати основні теоретико-літературні поняття: сентименталізм, романтизм, реалізм, їхні ознаки; епос, новела, оповідання, повість, роман, різновиди повісті та роману; лірика, сонет, гімн, послання, поема, тематичні різновиди лірики; драма, комедія, трагікомедія, власне драма, містерія, драма-феєрія. Види комічного: гумор, іронія, сатира, сарказм, гротеск, бурлеск, травестія.</p>
--	--	--

<p>Розділ IV. Література XX ст.</p>	<p>Михайло Коцюбинський. «Тіні забутих предків», «Intermezzo».</p> <p>Леся Українка. «Contra spem spero!», «Лісова пісня».</p> <p>Ольга Кобилянська. «Земля».</p> <p>Василь Стефаник. «Камінний хрест».</p> <p>Микола Вороний. «Блакитна Панна».</p> <p>Олександр Олесь. «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!...».</p> <p>Богдан-Ігор Антонич. «Різдво».</p> <p>Павло Тичина. «О панно Інно», «Арфами, арфами...», «Ви знаєте, як липа шелестить...».</p> <p>Максим Рильський. «Молюсь і вірю...».</p> <p>Володимир Сосюра.</p>	<p>Визначати місце і роль митця в літературному процесі. Аналізувати літературний твір чи його уривок.</p> <p>Розрізняти: український модернізм і його особливості; модерністські напрями та течії: імпресіонізм, неоромантизм, експресіонізм; знати характерні ознаки кожної з названих течій, їх розвиток в українській літературі; уміти пояснювати поняття: «Розстріляне відродження»; психологізм; асоціативність. Знати</p>
--	---	--

	<p>«Любіть Україну». Володимир Винниченко. «Момент». Микола Хвильовий. «Я (Романтика)». Юрій Яновський. «Подвійне коло», «Шаланда в морі». Микола Куліш. «Мина Мазайло». Валер'ян Підмогильний. «Місто». Остап Вишня. «Моя автобіографія», «Сом». Олександр Довженко. «Україна в огні», «Зачарована Десна». Андрій Малишко. «Пісня про рушник». Василь Симоненко. «Лебеді материнства». Олесь Гончар. «За мить щастя». Григір Тютюнник.</p>	<p>основні теоретико-літературні поняття: поетичний синтаксис (інверсія, тавтологія, антитеза, анафора, епіформа, паралелізм); риторичні звертання і запитання, алітерація, асонанс; різновиди роману (роман у новелах, роман у віршах); кіноповість; усмішка. Розрізняти системи віршування: метрична, силабічна, тонічна та силабо-тонічна, визначати дво- і трискладові стопи, віршові розміри: ямб, хорей, дактиль, амфібрахій й анапест.</p>
--	---	---

	<p>«Три зозулі з поклоном».</p> <p>Василь Стус.</p> <p>«Як добре те, що смерті не боюсь я», «О земле втрачена, явися!..».</p> <p>Іван Драч.</p> <p>«Балада про соняшник».</p> <p>Ліна Костенко.</p> <p>«Страшні слова, коли вони мовчать»,</p> <p>«Українське альфреско»,</p> <p>«Маруся Чурай».</p>	
<p>Розділ V.</p> <p>Твори українських письменників-емігрантів</p>	<p>Іван Багряний.</p> <p>«Тигролови».</p> <p>Євген Маланюк.</p> <p>«Стилет чи стилос?».</p>	<p>Орієнтуватися в основних тенденціях функціонування української літератури за кордоном і творчості українських письменників-емігрантів. Знати особливості пригродницького роману.</p>

<p>Розділ VI. Сучасний літературний процес</p>	<p>Загальний огляд, основні тенденції.</p> <p>Літературні угруповання (Бу-Ба-Бу, «Нова дегенерація», «Пропала грамота», «ЛуГоСад»).</p> <p>Творчість Ю. Андруховича, О. Забужко, І. Римарука.</p> <p>Утворення АУП (Асоціації українських письменників).</p> <p>Література елітарна і масова.</p> <p>Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 90-х років, його риси.</p> <p>Сучасні часописи та альманахи.</p>	<p>Орієнтуватися в основних тенденціях розвитку сучасної літератури; знати літературні угруповання 80-90-х років, найвизначніших представників літератури.</p> <p>Визначати найхарактерніші ознаки постмодернізму.</p>
--	--	--

ЧАСТИНА ІІІ.
ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ

Тема, розділ	Знання	Практичні уміння та способи навчальної діяльності
Розділ І. Розвиток мовлення	Загальне уявлення про спілкування й мовлення; види мовленнєвої діяльності; адресант і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення; основні правила спілкування. Тема й основна думка висловлювання. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність).	Уважно читати, усвідомлювати й запам'ятовувати зміст прочитаного, диференціюючи в ньому головне та другорядне. Критично оцінювати прочитане. Аналізувати тексти різних стилів, типів і жанрів.
Розділ ІІ. Написання	Текст як середовище функціонування мовних	Будувати письмове висловлення, логічно

<p>твору-роздуму</p>	<p>одиниць. Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Способи зв'язку речень у тексті. Класифікація текстів за сферою використання, метою, структурними особливостями. Тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення.</p>	<p>викладаючи зміст, підпорядковуючи його темі й основній думці, задуму, обраному стилю та типу мовлення, досягати визначеної комунікативної мети. Уміти формулювати, добирати доречні аргументи і приклади, робити висновки, висловлювати власну позицію, свій погляд на ситуацію чи обставину; правильно структурувати текст, використовуючи відповідні мовленнєві звороти. Знаходити й виправляти похибки та помилки в змісті, побудові й мовному оформленні власних висловлювань.</p>
-----------------------------	--	---

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

1. Білецька О. Українська мова. Комплексна підготовка до ЗНО / О. Білецька. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2014.
2. Білецька О. Українська мова і література. Тренажер для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / О. Білецька. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2013.
3. Головащук С.І. Словник-довідник з правопису та слововживання / С.І. Головащук. – К.: Наукова думка, 1989.
4. Терещенко В.М. Українська мова і література. Навчально-практичний довідник / В.М. Терещенко. – Харків: Торсінг плюс, 2012.
5. Гуйванюк Н.В. Українська мова: тестові завдання / Н.В. Гуйванюк, Л.В. Бережан, В.Є. Бузинська. – К.: ВЦ «Академія», 1999.
6. Коваленко Л.Т. Українська мова та література. Збірник тестових завдань / Л.Т. Коваленко, О.М. Авраменко. – К.: Грамота, 2007.
7. Лесин В.М. Словник літературознавчих термінів / В.М. Лесин, О.С. Пулинець. – К., 1997.
8. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т. Гром'як, Ю.В. Ковалів та ін. – К.: ВЦ «Академія», 1997.

9. Мельничайко В.Я. Українська мова. Довідник для учнів та абітурієнтів: Навч. посібник / В.Я. Мельничайко. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004.
10. Невінчана Н.В. Тестування. Українська література. – Вип. 2 / Н.В. Невінчана. – К.: Майстер-клас, 2007.
11. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика: пробний підручник для гімназій гуманітарного профілю / М.І. Пентилюк. – К.: Вежа, 1994.
12. Плющ М.Я. Граматика української мови в таблицях: Навч. посібник / М.Я. Плющ, Н.Я. Грипас. – К.: Вища школа, 2004.
13. Радченко І.О. Українська література: комплексне видання для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання: навчальний посібник / І.О. Радченко, О.М. Орлова. – К.: Літера ЛТД, 2014.
14. Соловей Н.В. Українська мова: збірник тестових завдань для підготовки до ЗНО. 11 клас / Н.В. Соловей. – К.: Генеза, 2008.
15. Ткачук Т.П. Українська мова. Довідник для старшокласників та абітурієнтів: Навч. посібник / Т.П. Ткачук. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004.
16. Українська література. Тести. 5-12 класи: Посібник / Автори-укладачі: Бернадська Н.І., Усатенко Г.О. – ВЦ «Академія», 2008.

17. Українська мова і література. Експрес-підготовка / Т.М. Берест, І.О. Помазан, Л.О. Кратенко. – К.: Літера ЛТД, 2014.
18. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики / Упор. В. Яременко, Є. Федоренко: У 4 кн. – Кн. 1-4. – К., 1993-1996.
19. Український правопис. – К.: Наукова думка, 2004.
20. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови. – К.: Освіта, 2002.